

Задорожна Любов Кирилівна,

кандидат філософських наук, ректор,

КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»,

м. Одеса, Україна

<https://orcid.org/0009-0006-5797-8204>

zadira65@ukr.net

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ПРОЄКТІВ НА РОЗВИТОК ОСВІТИ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Ключові слова: міжнародна співпраця, проєкт, євроінтеграція, людський капітал, професійний розвиток, педагогічні кадри

Розвиток українського суспільства впродовж усього періоду розбудови незалежної держави має трансформаційний характер. Складна соціальна динаміка становлення нації на новітньому етапі історії пов'язана, не в останню чергу, із зіткненням та опрацюванням в духовно-культурній площині фундаментальних протиріч у сфері суспільної свідомості між сенсами, які залишилися у спадок з радянських часів, та цінностями вільного світу. В ході історичних змін та соціальних потрясінь визначились і стали пріоритетними ціннісно-сміслові орієнтири, що спрямовують сьогодні розвиток українського суспільства на утвердження національної ідентичності та модернізацію суспільних практик в рамках євроінтеграційного процесу.

Освіта як одна із ключових сфер гуманітарного життя соціуму відображає інтенції суспільства щодо проєктування майбутнього і відіграє роль провідного чинника утвердження ціннісної парадигми наступних поколінь. В умовах децентралізації та підвищення ролі місцевого самоврядування в Україні розвиток регіональної освіти стає визначальним щодо безпосереднього впливу на становлення особистості, спільноти, громади. Відтак, саме регіональна освіта має високий потенціал ціннісної трансформації суспільства на державотворчих та євроінтеграційних засадах.

Розвиток освіти в Одеській області орієнтований на впровадження найкращих європейських педагогічних практик. В цьому контексті дуже цінною є багаторічна міжнародна співпраця, в межах якої впроваджену низку вагомих європейських

проектів. Кожен з них став поштовхом до імплементації та поширення інновацій в освіті Одеського регіону, спричиняючи не тільки якісні зміни у способах організації освітнього процесу, а й ціннісні трансформації.

Одеська академія неперервної освіти як регіональна науково-методична та освітня установа з початку 2000-х років є координатором впровадження багатьох міжнародних проектів [5].

Імпульс до втілення нового змісту освіти, інноваційних практик та технологій навчання, формування інших ціннісних засад культури шкільного життя, управління освітою надавали проекти відповідного напрямку:

- українсько-нідерландський проект «Громадські платформи освітньої реформи в Україні»;
- українсько-польський проект «Міжкультурна освіта в школі»;
- українсько-австрійський проект «Проектна діяльність у школі»;
- українсько-австрійський проект «Управління конфліктними ситуаціями у школі»;
- українсько-словацький проект «Європа в школі»;
- українсько-австрійський проект «Організаційний розвиток інституту післядипломної педагогічної освіти»;
- українсько-польський проект «Основи підприємницької діяльності Шкільна академія підприємництва»;
- українсько-польський проект «Уроки з підприємницьким тлом»;
- українсько-швейцарський проект «Розвиток громадянських компетентностей в Україні» (DOCCU) [1].

Аналіз тематики та основних цілей вказаних проектів свідчить про те, що їх успішна багаторічна реалізація стала основою демократизації суспільного життя Одеського регіону, дієвої реалізації євроінтеграційної стратегії через формування та поширення у закладах освіти культурних моделей, що базуються на цінностях партнерства, рівності, верховенства права, поваги до гідності людини, толерантності, культурного різноманіття.

Реалізація міжнародних освітніх проектів на регіональному рівні у попередні десятиріччя призвела також до утвердження

нових підходів у роботі з педагогами. Зокрема, це стосується формування нових професійних ролей та позицій в системі науково-методичного супроводу та навчання педагогів – тренера, ментора, фасилітатора, супервізора. У цьому аспекті одним із конкретних вимірів системного впливу міжнародних проєктів в Одеській області є підготовка тренерів-педагогів.

Питання підготовки тренера-педагога немає на сьогодні системного вирішення, не зважаючи на його очевидну актуальність в контексті впровадження державою реформи «Нова українська школа». Поняття «освітній тренер» є відносно новим для науково-педагогічного дискурсу і у найбільш загальному вигляді розглядається для позначення наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників, які здійснюють навчання наукових, науково-педагогічних та педагогічних працівників на основі тренінгових технологій [3]. Т. Сорочан вказує на необхідність володіння фахівцями, які здійснюють навчання вчителів Нової української школи, низки компетентностей, серед яких, на наш погляд, ключовими є: *андрагогічна компетентність* (готовність до роботи з дорослою аудиторією, вміння визначати освітні потреби і запити вчителів, урахувати особливості мотивації, процесу навчання, групової динаміки дорослої аудиторії, застосовувати технології модерації, фасилітації, менторства, залучати аудиторію до інтерактивної взаємодії у процесі навчання, визначати результати навчання, спонукати аудиторію до рефлексії); *професійно-педагогічна компетентність* (обізнаність із новітніми науковими знаннями з педагогіки, психології, методик, інноватики для створення освітньо-розвивального середовища, що сприяє цілісному індивідуально-особистісному та професійному розвитку вчителів, здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій, вимог педагогічної етики та викликів реформування освіти); *соціально-громадянська компетентність* (розуміння сутності громадянського суспільства, володіння знаннями про права і свободи людини, усвідомлення

глобальних (у тому числі екологічних) проблем людства і можливостей власної участі у їх розв'язанні, усвідомлення громадянського обов'язку та почуття власної гідності, вміння визначати проблемні питання у соціокультурній, професійній сферах життєдіяльності людини та віднаходити шляхи їх розв'язання, навички ефективної та конструктивної участі в цивілізаційному суспільному розвитку, здатність до ефективної командної роботи, вміння попереджувати та розв'язувати конфлікти, досягаючи компромісів). Авторка також розглядає у профілі тренера-педагога і психологічно-фасилітативну, загальнокультурну, мовно-комунікативну, підприємницьку, інформаційно-цифрову компетентності [6].

Як показав досвід Одеської академії неперервної освіти, реалізація освітніх проєктів під керівництвом закордонних наставників впродовж багатьох років стала передумовою підготовки фахівців, які володіють вказаними компетентностями. Саме фахівці Академії, тренери міжнародних проєктів, у 2017 році розпочали підвищення кваліфікації вчителів, асистентів вчителів закладів загальної середньої освіти з інклюзивним та інтегрованим навчанням, директорів та заступників директорів закладів загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа». Отже, міжнародні освітні проєкти дозволили сформувати команду тренерів-педагогів, компетентних в сфері освіти дорослих, обізнаних на проблематиці сучасного розвитку педагогічної практики, мотивованих до впровадження інновацій, здатних до реалізації завдань державної освітньої політики [2].

В останні роки перед освітою в Україні, зокрема, і в Одеській області, постає низка викликів, пов'язаних не тільки з реформуванням, а й з необхідністю подолання наслідків війни та забезпечення стійкості національного спротиву. Тому виникає гостра потреба поряд із імплементацією в освітню практику нових підходів до управління освітою та організації освітнього процесу, забезпечувати психосоціальну підтримку учасників освітнього процесу, змінювати підходи до управління безпекою. Таке складне багатоаспектне завдання потребує аккумуляції значних

інтелектуальних, людських, управлінських, фінансових, інформаційних, організаційних ресурсів. В цьому контексті міжнародні проекти, маючи відповідні спроможності, є вагомими рушіями позитивних змін в освіті Одеського регіону.

Слід відмітити роль швейцарсько-українського проекту DECIDE «Децентралізація для розвитку демократичної освіти» як одного з найбільш відомих і потужних в Україні [7]. Одеська область є однією з пілотних в проекті DECIDE. Він спрямований на підтримку реформ в освіті та процесів децентралізації для розвитку в Україні ефективної системи управління освітою. Головна мета проекту DECIDE – допомогти жителям територіальних громад долучитися до демократичного врядування та отримати рівний доступ до якісної освіти. Проект реалізується ГО DOCCU у партнерстві з Цюріхським педагогічним університетом (PHZH) за підтримки Швейцарії, представленої Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва (SDC).

Проект DECIDE провадить масштабну роботу в Одеській області щодо підвищення обізнаності голів та управлінців освітою новоутворених і реорганізованих територіальних громад з питань ефективного управління освітою, налагодження міжмуніципального співробітництва та формування відповідної регуляторної бази. В межах такої роботи розроблено і презентовано у 2023 році Стратегію розвитку освіти в Одеській області «Відновлення та розвиток людського капіталу Одеської області: освіта».

У рамках реалізації реформи «Нова українська школа» проект DECIDE надає підтримку у впровадженні тренінгових програм з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини (ОДГ/ОПЛ) у систему підвищення кваліфікації учителів та керівників шкіл. Розроблено навчальну програму курсу за вибором «Навчаємось жити в громаді» для учнів 8 (9) класів ЗЗСО, яка успішно вивчається у закладах освіти регіону.

В умовах повномасштабної війни проект DECIDE створив низку ініціатив щодо підтримки освіти та освітян в Україні. Як приклад можна навести спецпроект «Громади та освітяни у війні», що опрацьовує та розповсюджує історії про українську

освіту, її працівників та управлінців в умовах російського вторгнення. Організовано масштабну кампанію DECIDE Summer Clubs «Ми вдома – в Україні», в рамках якої на базі закладів освіти громад-партнерів організували клуби, де на дітей чекало цікаве навчання, майстер-класи, розваги та яскраві емоції. В межах ініціативи проєкту «DECIDE Winter clubs» проведено тренінги та навчання для дітей громад-партнерів щодо програмування та написання комп'ютерних програм, знайомства із журналістикою, роботою кореспондентів та операторів. Реалізована партнерська ініціатива «Громадський бюджет на дитячі мрії», що передбачала співфінансування проєктів, розроблених шкільними командами громад-партнерів Одеської області. Для здійснення психосоціальної підтримки дітей, вчителів, керівників закладів освіти, шкільних психологів, батьків, голів територіальних громад і працівників органів управління освітою запущена ініціатива «Стаємо сильнішими разом!». Проєктом DECIDE разом з Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури, Міністерством освіти і науки України реалізує ініціативу з відновлення шкіл «DECIDE: Відбудова».

Отже, реалізація проєкту DECIDE передбачає не лише інтелектуальні, а й фінансові інвестиції в розвиток громад Одеської області. Так, у 2022 році в межах проєкту DECIDE в 4-х територіальних громадах (Визирській, Кілійській, Красносільській та Нерубайській) за участі Академії організовано конкурс «Громадський бюджет на дитячі мрії», завдяки якому громади отримали фінансування на 2 200 000 гривень; впроваджено курс за вибором «Навчаємося жити в громаді» для учнів 8(9) класів у ЗЗСО, що дозволило цим громадам отримати ще по 75000 гривень фінансування додатково. У 2023-2024 роках у межах програми «DECIDE: Відбудова» було облаштовано укриття у закладах освіти Одеської області, які є учасниками проєкту, на суму 14 400 000 грн.

Одеська академія неперервної освіти є координатором і активним учасником реалізації проєкту DECIDE в Одеській області. Саме фахівці Академії є тренерами, менторами,

фасилітаторами, модераторами стратегічних сесій, розробниками курсів з розвитку громадянської компетентності учасників освітнього процесу, які впроваджуються у закладах загальної середньої освіти, а також у процесі підвищення кваліфікації педагогів та керівників. Відтак, проєкт DECIDE створює можливості для професійного розвитку методистів, викладачів Академії, що надалі впливає на якість освіти в регіоні через систему навчання та науково-методичного супроводу педагогів і керівників закладів освіти, організацію цілеспрямованої підтримки впровадження найсучасніших освітніх та управлінських практик. Зважаючи на системну роль Одеської академії неперервної освіти як інституції, що забезпечує реалізацію державної освітньої політики та підтримку розвитку якісної освіти в регіоні, професійне удосконалення фахівців Академії на основі опрацювання кращого закордонного досвіду є одним із вагомих чинників зростання людського капіталу.

Участь у міжнародних освітніх проєктах забезпечує навчання та професійний розвиток також і значної частини педагогічних працівників різних категорій закладів освіти Одеської області. Так, у 2024 році в межах чесько-українського проєкту «Підтримка відновлення освіти в Україні», які проводить Асоціація з міжнародних питань (АМО) (Чеська Республіка), за участі Одеської академії неперервної освіти реалізується низка ініціатив. Зокрема, продовжується реалізація курсу для керівників закладів загальної середньої освіти «Управління школами в кризових ситуаціях». Для педагогів, практичних психологів проведено серію онлайн семінарів «Системи роботи з проблемною поведінкою учнів», що мали на меті поглиблення знань українських фахівців щодо різноманітних підходів у подоланні психотравми та поведінкових труднощів у учнів.

Ще один напрям проєкту фокусується на опрацюванні компетентностей вчителів у сфері використання усної історії в школі як інструменту розвитку критичного мислення. Важливою складовою проєкту є заходи з гуманітарної та психологічної підтримки вчителів в умовах війни. Академія сприяє долученню

шкільних психологів, педагогічних працівників до заходів психопросвітницького і психопідтримуючого характеру.

У 2023 та 2024 роках чеськими тренерами проведено навчання для шкільних психологів Одеської області у м. Брно за програмою STRONG, яка спрямована на здійснення підтримки інтеграції дітей до нової школи, колективу та місцевої спільноти, що важливо для організації роботи з дітьми – внутрішньо переміщеними особами. У 2024 році для практичних психологів закладів освіти проводиться очний курс «Імпровізація та драма як підтримуюча групова терапія для дітей і дорослих зі складним життєвим досвідом» у м. Трускавець. Отже, в умовах війни міжнародні проекти – це ресурс професійної і психологічної підтримки освітян та учнів.

Окремим вектором у міжнародній співпраці Одеської академії неперервної освіти, що має вагомий вплив на розвиток освіти в регіоні в напрямку євроінтеграції та модернізації, є участь у грантових програмах Європейського Союзу. Ще у 2012-2015 роках Академія стала учасником програми транс-європейського співтовариства в галузі освіти TEMPUS в межах проекту «Східне партнерство у сфері педагогічних інновацій в інклюзивній освіті» («INOVEST»). Проєкт був спрямований на розробку методологічної та освітньої бази для впровадження педагогічних інновацій в інклюзивній освіті і дав поштовх для імплементації найкращого європейського досвіду [4].

Сьогодні Одеська академія неперервної освіти спільно з командою міжнародних партнерів – університетів Чехії, Північної Македонії, Хорватії, Греції реалізує проєкт «Підготовка дітей до школи за допомогою дошкільної програми, заснованої на прикладному поведінковому аналізі» (Ready4School), що фінансується грантовою програмою Erasmus+. Основною метою проєкту Ready4School є розробка на основі принципів прикладного поведінкового аналізу інноваційного та ефективного навчального комплексу для підготовки до навчання у школі дітей дошкільного віку з РАС, а також підготовка педагогів закладів дошкільної освіти до його впровадження. Навчальний комплект

буде містити практичні матеріали, необхідні фахівцю для роботи з дитиною з РАС в умовах інклюзивної освіти: інструменти оцінювання розвитку з перевіркою готовності дитини до школи (у електронному застосунку), навчальна програма на основі оцінювання встановлених параметрів, детальні плани занять за навчальною програмою у закладі дошкільної освіти, таблиці даних для успішного моніторингу та оцінки прогресу.

У 2023 році Академія стала партнером європейського грантового проєкту Фонду Вишеградської четвірки «До інклюзивних практик та підтримки позитивної поведінки в освіті і соціальній роботі» (Positive Educat) разом з університетами Чехії, Словаччини, Польщі, Північної Македонії, України. Проєкт має на меті розробку програми підготовки та підвищення кваліфікації педагогів на основі дослідження проблеми їх готовності до впровадження інклюзивних практик. Програма призначена для імплементації у сфері педагогічної освіти, для підвищення рівня володіння викладачів закладів вищої та післядипломної освіти технологіями інклюзивної освіти, методики підготовки педагогів до реалізації цих технологій у дошкільній та шкільній освіти, роботи зі здобувачами освіти і слухачами з особливими освітніми потребами, а також управління поведінкою здобувачів освіти у різних освітніх середовищах.

В цілому, міжнародні проєкти, які реалізує Одеська академія неперервної освіти в межах участі у грантових програмах Європейського Союзу, стали вагомим внеском у розвиток інклюзивної освіти в Одеській області. Емпіричні дослідження з проблеми інклюзивної освіти, розробка навчальних програм, удосконалення методичного інструментарію. підготовка фахівців, науково-методичний супровід впровадження нововведень у сфері інклюзивної освіти, просвітництво серед широкої громадськості – всі ці аспекти стали складовими імплементації в життя громад, закладів освіти інклюзії як модерної практики розвитку відкритого суспільства, де кожна людина може знайти можливість для утвердження своєї гідності та успішної самореалізації.

Таким чином, міжнародні проекти впродовж багатьох років є потужним чинником розвитку освіти в Одеському регіоні. Цей вплив здійснюється на різних рівнях: ціннісному, змістовому, методичному, інструментально-технологічному, організаційному, технічному, фінансовому, інформаційному. Інтегральний ефект впровадження міжнародних проектів позначається, передусім, у розвитку людського капіталу Одеського регіону, зокрема, у одній з найбільш вагомих його складових – якості професіоналізму педагогічних кадрів.

Список використаних джерел

1. Задорожна Л. К. Розвиток громадянських компетентностей в учнів загальноосвітніх навчальних закладів. *Наша школа*. 2014. №4. С.7-10.
2. Задорожна Л. К. Роль міжнародної співпраці у підготовці тренерів-педагогів НУШ. Розвиток інноваційного потенціалу педагога в умовах упровадження Нової української школи (з досвіду тренерської роботи з учителями початкової школи) : збірник науково-методичних праць. Одеса: КЗВО «ОАНОООР». Умань : Видавець Сочинський М.М., 2023. С.27 – 35.
3. Івашньова С. В. Супервізія в діяльності освітнього тренера. *Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2018. № 3. С.96-107.
4. Кавалеров В. А., Задорожна Л. К. Інтеграція української освіти в європейський освітній простір. *Наша школа*. 2013. №4. С.7-13.
5. Міжнародна діяльність КЗВО «Одеська академія неперервної освіти деської обласної ради» URL: <https://intwork.oano.od.ua/>
6. Сорочан Т.М. Підготовка тренерів для навчання вчителів Нової української школи. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/709943/>
8. Швейцарсько-український проект DECIDE «Децентралізація для розвитку демократичної освіти». URL: <https://decide.in.ua/>

Lyubov Zadorozhna,

*Candidate of Philosophical Sciences, Rector,
Odessa Regional Academy of In-Service Education,
Odessa, Ukraine*

THE INFLUENCE OF INTERNATIONAL PROJECTS ON THE DEVELOPMENT OF EDUCATION IN THE ODESSA REGION

Keywords: international cooperation, project, European integration, human capital, professional development, teaching staff